

MARIA MARIA MARIA
THOMASA JOSEFA
YNES FRANCISCA LV
JULIANA LVSCIA MARI
RSVLA MARIA CONCEPCIO
RAMONA TERESA

Genealogies brodades

Les avantpresents en la pràctica tèxtil de Tania Berta Judith

La gestualitat de les puntades que avancen i retrocedeixen, que es van repetint: l'artista Tania Berta Judith recupera aquesta memòria compartida que travessa la genealogia de les dones, diluint les velles barreres entre l'art i l'artesanía.

Anna Andorrà Gómez
Universitat de Barcelona

Imatge de fons de les pàgines 10 i 11: detall de 267 *abuelas* (2017), de Tania Berta Judith. Fotografia de l'artista.

«Teixir genealogies feministes implica girar-nos, mirar cap al passat.»

Teixir genealogies feministes implica girar-nos, mirar cap al passat, per veure quines formes de vida, quines memòries i pràctiques, han nascut i viscut als marges de la història hegemònica, i abraçar, així, el seu potencial polític. La meua genealogia la protagonitzen mans moltes, com dirien les historiadores de l'art Rozsika Parker i Griselda Pollock (1981/2021), que han fet dels fils una forma d'(auto)cura i creació. El llenguatge tèxtil, relacionat amb l'aprenentatge corporal i amb la transmissió oral, ha estat compartit per generacions de dones. Així, com a investigadora i feminista, tinc el desig de recuperar la relació de les pràctiques tèxtils amb el meu llinatge, emmirallant-la, també, amb la d'altres, per abraçar aquesta genealogia col·lectiva, aquest cabdell transtemporal compartit, on ens trobem amb les avantpresents, que, tal com afirma Mar Gallego (2020), autora que ha encunyat el terme, no són avantpassades.

L'artista Tania Berta Judith em va convidar no només a conèixer la seva genealogia, sinó a tocar-la. Emprant la tècnica del brodat, les seves puntades evocuen històries mitològiques i familiars, dialogant amb matèries tèxtils d'altres, normalment, membres de la seva família. Tota matèria tèxtil «passada», que és una matèria amb memòries, porta l'empremta d'altres mans, quasi invisibles, però que es reconeixen, per exemple, en els sargits. Juntament amb ells, l'artista broda.

A la seva primera peça, *267 abuelas* (2017), l'artista recupera un llençol de l'aixovar de la seva àvia, en el qual broda el nom de les dues-centes seixanta-set avantpresents que el seu pare va poder recuperar de l'arbre genealògic familiar des del segle XVI fins a l'actualitat. Els noms que onegen a la tela naveguen entre buits i acaben abans de la meitat del llençol, amb la finalitat de materialitzar l'absència: la d'aquelles que no es van poder recuperar, però també deixant buit per les que vindran. A *267 abuelas*, hi són totes reunides a través de la puntada.

Corporalitats tèxtils i gestualitats no lineals

Per Tania Berta Judith, les seves peces són el resultat d'un procés, d'una trobada amb les seves àvies; en el qual,

tal com explica l'artista, t'endinses en un estat meditatiu basat en la repetició, que s'assimila a una oració que es repeteix al llarg de generacions. En aquest sentit, la investigadora Tania Pérez-Bustos (2021) destaca aquesta repetició com quelcom constitutiu de la pràctica tèxtil en general i del brodat en particular. Per ella, l'acció permet resguardar la memòria corporal d'allò que es fa, una repetició que és per aprendre i entendre les puntades:

Son muchos los cuerpos que aprenden y repiten, los cuerpos de quienes enseñan y aprenden, los cuerpos que se evocan al repetir, el propio cuerpo que se envuelve sobre sí mismo al realizar este gesto y con ello, de forma especular parece también desplegarse y multiplicarse (Pérez-Bustos, 2021, p. 38).

Tania Berta Judith evoca i repeteix, s'expandeix i multiplica, i ho fa a través del brodat a punt passat, el qual desplega la puntada cap endavant, però després torna enre, i subratlla també, metafòricament, la importància del passat. Així, des d'una repetició que avança i retrocedeix, l'artista rememora la gestualitat tèxtil que s'ha fet durant tants anys, per continuar expandint-la.

Rememorar altres pràctiques, altres dibuixos, altres cal·ligrafies

Expandir la memòria tèxtil dins la història de l'art implica assenyalar les violències i els oblitats de la disciplina, que ha mantingut aquesta memòria a la seva ombra. Moltes reclamem posar-la al centre, ja que, tal com afirmà Parker (1984/2019), «to know the history of embroidery is to know the history of women» (p. IX). El brodat va ser classificat com a part de les artesanies, les quals es van jerarquitzar com a inferiors a les belles arts. Segons Parker (1984/2019), aquesta jerarquització té una connexió important amb les categories home/dona, ja que va coincidir amb el desenvolupament d'un ideal patriarcal de feminitat. La divisió entre art i artesanía va sorgir al Renaixement, quan el brodat s'estava convertint en una activitat per a dones aficionades que la duïen a terme a casa sense remuneració econòmica. Més endavant, al segle XVIII, aquesta divisió es va evidenciar en el pas dels

**267 abuelas (2017), de Tania Berta Judith.
Fotografia de l'artista.**

tallers artesanals a les acadèmies artístiques, en el mateix moment en què es naturalitzava el mencionat ideal patriarcal de feminitat. Així, tal com indicà l'autora, el que diferenciava el brodat era *on* es feia i *qui* brodava: a l'esfera domèstica i, normalment, dones.

Tania Berta Judith utilitza el brodat, que resguarda aquesta memòria de dones, i aconsegueix expandir-la i reivindicar-la, ahora que recupera la seva genealogia, també de dones, per ocupar l'espai artístic amb la voluntat de «donar veu a totes les meves àvies, a totes les me-

ves ancestres, en un espai on no han pogut ser» (Tania Berta Judith, comunicació personal, 3 de juliol de 2023). Es considera, doncs, un canal, com es pot apreciar a obres posteriors a *267 abuelas* en què broda els dibuixos i calligrafies de les seves àvies. Aquests dibuixos i calligrafies no pertanyen a les elits, han nascut al marge de les acadèmies, que no les han acollit, motiu pel qual són viscudes, en moltes ocasions, amb vergonya. Així, l'artista les rememora i reivindica aquestes formes dissidents de dibuixar i escriure.

«Al llençol de Tania Berta Judith hi puc veure les meves àvies, els seus gestos i història.»

I «te acompañan todas»...

La memòria que evoca Tania Berta Judith, doncs, és una memòria de reunions familiars, de sales d'estar amb fills i puntades. L'artista fotografà l'obra *267 abuelas* al terrat de la seva àvia, tornant la peça al lloc on les pràctiques tèxtils s'havien fet històricament. Veure un llençol amb noms femenins onejant el vent, estès com qui deixa que la roba s'eixugui al sol, rememora aquests espais i les persones que els han ocupat. També, com els brodats de les àvies, es va pensar com a regal. En aquest cas, com a regal de noces per a la seva germana, amb el qual li va voler dir: «Te acompañan todas».

«Te acompañan todas» esdevé, també, un leitmotiv i un objectiu de la historiografia feminista per a aquelles que cerquem genealogies que puguem habitar. Per fer-ho em situo *amb* i *entre* allò que investigo, amb l'amor i el desig com a motor de la investigació. Maite Garbayo-Maeztu defineix la figura de la historiadora de l'art feminista com un ésser desitjant, un cos-espai que permet, justament, que el passat i el present es toquin, se superposin «como lugar de encuentro con los fantasmas. Como forma de encontrar madres y abuelas mientras se realiza un trabajo de tejer genealogías feministas» (Garbayo-Maeztu, 2023, p. 143).

L'art i la historiografia serveixen per traçar aquestes genealogies feministes que possibiliten sortir de les pràctiques i discursos hegemònics i generar-ne d'altres amb què unir-nos amb les dones del passat. Això permet posar en dubte la configuració de la història lineal, en la mesura que «el pasado no está cerrado, y continúa afectando al presente» (Garbayo-Maeztu, 2023, p. 139).

Hem de recuperar aquestes històries i puntades, expandir-les, i reconèixer les gestualitats que ens precedeixen per connectar amb passats que han volgut que oblidem, però que viuen en brodats, en teles, en dibuixos. Tania Berta Judith ho fa, i aconsegueix que l'art pugui contenir la història d'àvies, les seves mans, fent que aquesta pràctica no sigui només seva, sinó que sigui col·lectiva, trans-temporal, perquè hi habiten ella i les avantpresents.

Al llençol de Tania Berta Judith hi puc veure les meves àvies, els seus gestos i història. Una història que ens parla de les dones que ens acompanyen, com fantasmes que s'evoquen en anomenar-les, en brodar-les. És aquest eco de les avantpresents el que travessa el temps i es materialitza quan en repetim els gestos, quan en recuperem les tècniques, quan en redibuixem els traços. *267 abuelas* fa que, sota dos-cents seixanta-set noms, ens abrigallem les filles i netes que abracem una història comuna escrita amb puntades. ●

Nota

Aquest article neix d'una entrevista no publicada amb l'artista Tania Berta Judith, duta a terme el 3 de juliol de 2023.

Bibliografia

- Gallego, M. 2020. *Como vaya yo y lo encuentre: feminismo andaluz y otras prendas que tú no veías*. Libros.com.
- Garbayo-Maeztu, M. 2023. «Tocar el pasado: estrategias feministas para historiar el arte contemporáneo en el Estado español». *MODOS: Revista de Historia da Arte*, 7(2), pp. 121-161. <https://doi.org/10.20396/modos.v7i2.8672097>.
- Parker, R. 2019. *The Subversive Stitch: Embroidery and the Making of the Feminine*. Londres: Bloomsbury (1a ed. 1984).
- Parker, R. i Pollock, G. 2021. *Maestras antiguas: mujeres, arte e ideología* (R. Vázquez Ramil, trad.). Madrid: Akal (1a ed. 1981).
- Pérez-Bustos, T. 2021. *Gestos textiles: un acercamiento material a las etnografías, los cuerpos y los tiempos*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.

Imatge de la pàgina 15: detall d'un sargit de Minotauro (2019), de Tania Berta Judith. Fotografia de l'artista.

